

uczyniona poniekąd paradygmatem, Autor definiuje pozostałe pojęcia z zakresu teologii moralnej (np. grzech, nawrócenie, moralność, prawo moralne itp.).

Książka zdaje się sugerować pewien styl przepowiadania moralności chrześcijańskiej; styl, w którym punktem wyjścia jest miłość Boga. Takie podejście nie jest obce współczesnemu nauczaniu Kościoła, jednak w przepowiadaniu duszpasterskim ciągle jeszcze – jak się wydaje – górę bierze legalizm i rygoryzm. Dlatego dobrze się stało, że Autor przypomniał liczne wypowiedzi Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka, którzy zabiegają o przedstawienie dzisiejszemu światu prawdziwego oblicza Boga. To z kontemplacji tego oblicza rodzi się miłość, która z kolei owocuje licznymi postawami w relacjach międzyludzkich. Książka ks. Pokrywki jest doskonałym przykładem, że współczesna teologia moralna może posiadać swój wymiar duchowy, o co tak bardzo zabiegał Jan Paweł II (por. VS 111). Jest ona także odpowiedzią na postulat, by – z jednej strony – refleksję nad moralnością mocniej zakorzenić w Piśmie Świętym, a z drugiej – uchronić ją przed zbytnią atomizacją oraz uczynić bardziej pozytywną i zogniskowaną wokół jednej idei. Dlatego ze względu na wartość merytoryczną, piękny – miejscami wręcz poetycki – język, uważam pracę ks. Pokrywki za wartą rozpowszechnienia zarówno wśród teologów moralistów, jak i wszystkich poszukujących samej istoty i specyfiki chrześcijańskiego życia moralnego.

Ks. Tadeusz Zadykowicz
Instytut Teologii Moralnej KUL
e-mail: tadeuszz@kul.pl

KAPŁAN A ŻYCIE DUCHOWE MAŁŻONKÓW

BARTŁOMIJ STYPA, *Odpowiedzialność spowiednika za życie duchowe małżonków*, UAM WT, Poznań 2017, ss. 420.

DOI: <http://dx.do.org/10.18290/rt.2018.65.3-13>

Popularne poradniki na temat prowadzenia doradztwa w zakresie spraw rodziny zatrzymują się na ogół na kwestii konfliktów i różnic charakterologicznych. Bardzo rzadko jednak podejmują kwestie teologiczne postrzegające rzeczywistość życia małżonków w perspektywie otwarcia na łaskę Bożą. Kościół wyznaje, że tylko wspólnota opierająca się na darze sakramentu uświęcającego mężczyznę i kobietę, łączących się w dozgonnym związku miłości, jest gwarancją budowania zdrowego społeczeństwa. Dlatego przedmiotem nieustannej troski jest odpowiedzialność małżonków za realizację powołania do tworzenia *communio personarum* oraz przyjęcia

i wychowania potomstwa. Podczas synodów poświęconych powołaniu do małżeństwa, Kościół na nowo sformułował zasady ożywiające miłość, która łączy małżonków.

Obok sakramentu małżeństwa, istotną rolę odgrywają też pokuta i Eucharystia, które udzielają zbawiennej łaski, podnoszą z upadków i umacniają we wzajemnym oddaniu się członków wspólnoty rodzinnej. Niezastąpiona jest też rola kapłana, który w konfesjonale może ukierunkowywać, pouczać i wspierać małżonków na drodze ich życia, natomiast przy ołtarzu karmi ich eucharystycznym Ciałem Chrystusa.

Wydana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu książka o. Bartłomieja Hieronima Stypy zatytułowana *Odpowiedzialność spowiednika za życie duchowe małżonków* wychodzi naprzeciw zapotrzebowaniu na solidne studium ukazujące elementy posługi kapłana wobec osób związanych sakramentalnym węzłem małżeńskim. Publikacja została wydana w ramach serii Studia i materiały Wydziału Teologicznego UAM obejmującej rozprawę teologiczną osób zatrudnionych na Wydziale. Książka o. Stypy stanowi uwieńczenie przygotowanej przez niego na KUL rozprawy doktorskiej z zakresu teologii moralnej. Autor analizuje różne płaszczyzny, na których ujawnia się posługa spowiednika i wskazuje na uwarunkowania jego oddziaływania na małżonków w spotkaniu w konfesjonale. O. Bartłomiej opisuje etapy i płaszczyzny rozwoju duchowego męża i żony oraz harmonijnie zestawia je z ukazaniem zakresu i formy posługi spowiednika.

Publikacja jest potrzebna i aktualna, gdyż podejmuje zagadnienie realizacji misji Kościoła w postaci sakramentalnej posługi pojednania i pokuty wspierającej małżeństwa, tak dziś zagrożone i zarazem będące newralgicznym punktem toczącej się wojny cywilizacyjnej. Jest to tym ważniejsze, że ma się dzisiaj do czynienia z redefinicją instytucji małżeństwa i podważaniem autorytetu kapłana, które są permanentnie niszczone przez media, promujące nihilizm i nagłaśniające skandalizujące zachowania osób publicznych. Podjęta w książce solidna analiza samego zagadnienia realizowania form odpowiedzialności spowiednika i jego społecznego znaczenia ma charakter interdyscyplinarny i prezentuje posługę w konfesjonale od strony teologii, psychologii i pedagogiki.

Wielkość i obszerność wyzwania, jakim jest ukazanie misji spowiednika wobec małżonków, pozwala na ujęcie posługi kapłana od strony jej dynamiki i metodologii oddziaływania na penitenta, ale też wskazuje na szczególne płaszczyzny życia małżeńskiego będące przedmiotem wyznania i pouczenia w konfesjonale. Mnogość doznań i coraz szersza skala zagrożeń i wyzwań, przed jakimi stają członkowie rodzin, wymaga od spowiednika małżonków nieustannego poszerzania stanu wiedzy i kompetencji pozwalających skutecznie pomagać ludziom szukającym zrozumienia i wsparcia w trudnych problemach napotykanym w codziennym życiu. Dobrze więc, że praca o. Stypy omawia konkretne aspekty życia małżeńsko-rodzinnego z jego wyzwaniami i zagrożeniami, a następnie prezentuje właściwą reakcję kapłana jako nauczyciela, ojca, lekarza i sędziego.

Zamierzeniem autora jest ukazanie różnych form oddziaływania spowiednika na penitenta żyjącego w sakramentalnym małżeństwie oraz prezentacja współczesnych uwarunkowań jego posługi. O. Hieronim poszukuje chrześcijańskiej odpowiedzi na kryzys rodziny, która to odpowiedź opiera się na promowaniu wartości ewangelicznych. Ukazywanie odpowiedzialności spowiednika za formowanie katolików do wła-

ściwie przeżywanego powołania małżeńskiego może stać się propozycją nowej kultury życia i nadziei, która jest w stanie odnowić oblicze świata.

Publikacja posiada logiczną i przejrzystą strukturę treści i pozwala na ujęcie wszystkich elementów istotnych dla omówienia zagadnienia posługi spowiednika wobec małżonków. Poszczególne rozdziały podejmują kwestie misji kapłana jako kierownika sumień w konfesjonale oraz wskazują na poszczególne zakresy życia małżeńskiego, z którymi spowiednik spotyka się w trakcie sprawowania sakramentu.

Zgodnie z typologią św. Alfonsa de Liguori, ukazującego misję spowiednika jako ojca duchownego, lekarza, nauczyciela i sędziego, zadaniem spowiednika jest prowadzenie duszy do Boga poprzez oświetlanie codziennych wydarzeń naznaczonych ludzką słabością światłem Bożego Słowa. Zadaniem kapłana jest nade wszystko głoszenie kerygmatu o Zmartwychwstałym Chrystusie, odnowicielu życia rodzinnego.

Wśród płaszczyzn życia duchowego, za które spowiednik małżonków podejmuje współodpowiedzialność, na pierwszym miejscu zostało postawione życie religijne rodziny. Autor trafnie wskazuje wagę i warunki osobistej więzi z Bogiem wyrażanej w wierze i modlitwie. Nieodzownym wymiarem życia chrześcijanina jest bowiem przystępowanie do sakramentów, które w życiu rodziców przyjmuje też formę dawania świadectwa swoim dzieciom. W ramach liturgii domowej ważne są zarówno wspólne modlitwy i obchodzone święta, jak też cała sfera kultury, która łączy się z polską obyczajowością. Małżonkowie powołani do świętości zyskują wzorce w świętych, których Kościół wskazał jako przykłady do naśladowania.

Największym i zarazem najtrudniejszym zadaniem małżonków jest budowanie zgody małżeńskiej opartej na wzajemnym poznaniu i akceptacji. Wzajemne dopasowanie postaw ze świadomością posiadania różnych charakterów i budowanie komunii osobowej na bazie różnych tradycji wyniesionych z domu rodzinnego nie jest łatwe, ale stanowi fascynujące i wzniosłe powołanie człowieka. Trwanie w postawie realizmu dostrzegającego swoje słabości i dokonującego wysiłku wczuwania się w oczekiwania drugiego, winno być połączone z właściwą komunikacją, która jest podstawą owocnego budowania komunii. Pokonywanie konfliktów i przebaczenie sobie nawzajem jest wspierane łaską miłosierdzia doznawanego od Boga w sakramencie pokuty.

Ważnym zagadnieniem jest ukazanie powinności spowiednika wobec małżeńskich problemów na płaszczyźnie życia seksualnego. Świadomość powołania do czystości jest punktem wyjścia do nauczania się panowania nad swoim ciałem i ofiarowania go umiłowanej lub umiłowanemu. Konieczność duchowego zmagania z groźącą człowiekowi pożądlivością jest motywowana przez miłość i wspierana przez ascezę, która winna uwzględniać unikanie okazji i ćwiczenie woli w pokonywaniu pokusy. Dość częstym problemem w zakresie korzystania z ludzkiej seksualności w małżeństwie jest kwestia antykoncepcji, która będąc nachalnie promowana przez lobby przeciwne życiu, niszczy jedność małżeńską i sprzyja utylitarystycznemu traktowaniu współmałżonka. Kwestia ta została dogłębnie wyjaśniona w niniejszej książce.

Małżonkowie, przestrzegający zasad katolickiej etyki życia seksualnego, są w stanie docenić odpowiedzialne przekazywanie daru życia i stać się świadomymi rodzicami rozumiejącymi uwarunkowania misji powierzonej im przez Boga. Obok pouczenia, jakie spowiednik przekazuje małżonkom w tym zakresie, ważne jest też poruszenie bolesnej kwestii zabijania nienarodzonych oraz ukazanie zła w postaci stosowania

technicznego wspomaganie rozrodczości, które przyjmują dziś formę odrzucania zaufania do Boga, Dawcy życia.

W pracy znalazło też miejsce obszernie zagadnienie dotyczące wychowania potomstwa skoncentrowane na formacji do życia wiarą i miłością w Kościele oraz zmierzające do przygotowania młodego człowieka do pełnienia służby społecznej w życiu politycznym i kulturalnym kraju. Uczenie odpowiedzialności za kształt społeczności, w której żyje człowiek, rozpoczyna się w rodzinie przez dobry przykład rodziców i odniesienie do prawdy o miłującym Bogu.

Ojciec Stypa posiada zauważalny dar słowa i potrafi w piękny sposób referować ciekawe treści, które są ujęte w oryginalnym stylu łączącym opis zjawisk z wyjaśnieniem stanowiska Kościoła w tym zakresie. Rozległość samego zagadnienia i obfitość zebranego materiału łączą się z detalicznym podejściem autora, który jest bardzo dokładny i dogłębnie omawia rozliczne zagadnienia. Warta docenienia jest oryginalność przemyśleń, która jest oparta na wielkiej erudycji i czytaniu o. Bartłomieja.

Książka o. Bartłomieja Hieronima Stypy zawiera ogromny zasób informacji i może stanowić zarówno opisanie i uzasadnienie postawy spowiednika, jak też poradnik dla penitentów realizujących powołanie do małżeństwa, poszukujących dokładnego i przystępnego naświetlenia sposobu spowiadania się i ujmowania swoich przeżyć w poprawnym kluczu aktualnych rozstrzygnięć Kościoła. Odniesienie do prawie wszystkich kwestii mieszczących się w zakresie spowiedzi małżonków, precyzyjne ich ocenienie i zaproponowanie kierunku rozwiązań czyni tę rozprawę niezbędnym w polskim Kościele kompendium dla spowiedników i małżonków.

*Andrzej Derdziuk OFM Cap
Instytut Teologii Moralnej KUL
e-mail: aderdziu@kul.pl*

DIAGNOZA WSPÓŁCZESNEJ KULTURY

KS. JANUSZ KRÓLIKOWSKI, *Nowe wady, siedem defektów duchowych dzisiejszej kultury*, Homo Dei, Kraków 2017, ss. 167.

DOI: <http://dx.do.org/10.18290/rt.2018.65.3-14>

Badanie i opisywanie kultury jest zajęciem nie tylko socjologa i kulturoznawcy, ale też może być owocnie realizowane przez teologa. Zwłaszcza, gdy ten ostatni ma do dyspozycji narzędzia w postaci solidnej wiedzy filozoficznej i odpowiedniego zestawu racjonalnych narzędzi dogłębnej analizy rzeczywistości. Ponadto teolog, będąc otwarty na transcendencję, jest w stanie ocenić poznawany świat przez pry-